

I. Ion Luca Caragiale – cel mai de seamă dramaturg român

1.1. Scurtă prezentare²

Caragiale (1852-1912) a fost dramaturg, nuvelist, pamfletar, poet, scriitor, director de teatru, comentator politic și ziarist.

Este considerat, pe bună dreptate, cel mai mare dramaturg și unul dintre cei mai importanți scriitori români.

A devenit membru post-mortem al Academiei Române.

S-a bucurat de recunoașterea operei sale pe perioada vieții, deși aceasta i-a deranjat pe mulți, dar opera sa își păstrează și astăzi, nealterată, valoarea literară și artistică.

„E un miracol Caragiale!

Nu-l pot pricepe nici acum!

Schițează-n vremurile sale

Moravurile de acum!” (Eugen Albu)

Opera lui Caragiale cuprinde opt comedii (O noapte furtunoasă, O scrisoare pierdută, D-ale carnavalului, Conu' Leonida față cu reacțiunea etc.), o dramă (Năpasta), nuvele și povestiri, momente și schițe, publicistică, parodii, poezii.

Caragiale nu este numai întemeietorul teatrului comic din țara noastră, ci și unul dintre principalii fondatori ai

² *Ibidem*, pp. 611-612.

teatrului național. Comediile sale, în special, sunt exemple excelente ale realismului critic românesc.

I-au fost prieteni, printre alții, marii poeți și scriitori: Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuță, Barbu Ștefănescu Delavrancea etc.³.

Valoarea lui Caragiale este demonstrată și prin aforismele culese din scrierile sale:

- „Cinste și gramatică, acestea sunt cele dintâi condițiuni ale unei prese bune”;
- „Norocul e prea puțin și lumea prea multă”;
- „Te-ai ridicat atât de sus, iubitul meu amic, încât de-aici de jos, te văd atât de mic”;
- „Voiești a cunoaște lumea? Privește-o de aproape. Voiești să-ți placă? Privește-o de departe”;
- „Proștii mor, însă prostia este nemuritoare”;
- „În România, lingușirea și hoția sunt virtuți”;
- „Celebru este unul care începe să trăiască după ce a murit”;
- „Opiniile sunt libere, dar nu și obligatorii”;
- „Cel mai dureros lucru în dragoste e că sufletul ți-l fură de obicei cel ce are mai puțină nevoie de el”;
- „Orice critică implică de netăgăduit o plângere”;
- „La noi, minciuna, adulterul, uneltirea mișelească sunt niște nimicuri pline de haz de care râd toți cu multă poftă”;

³ Ș. Cioculescu, *Viața lui I.L. Caragiale*, ed. a 2-a, revizuită, Editura pentru Literatură, București, 1969, pp. 199 și urm.

Procesul Caragiale – Caion

- „O mare durere e să iubești, o mare nenorocire e să scapi de această durere”;
- „Lumea asta se aseamănă cu un vast bâlci”;
- „O virtute împinsă peste o anumită limită începe a fi o curată meteahnă”;
- „Talentul este puterea de expresivitate ce o au îndeosebi unii, pe lângă iritabilitatea pe care o au toți ce nu au talent”;
- „Olecuță! Diminutivul acesta numai al nostru îmi pare un categoric superlativ mioritic”;
- „Un om nu trebuie să încerce decât ceea ce poate”.

Despre opera de artă, el spunea că „este o ființă al cărei insuflator de viață nu este, nu poate fi decât talentul”. Ea capătă „insuflare de viață de la talent. Viața aceasta este numai latentă; pentru ca să devină patentă, trebuie concursul unei inteligenți, unei priceperi și judecăți ale altuia”.

1.2. Aspecte biografice⁴

Caragiale s-a născut la 29 ianuarie 1852 în satul *Haimanale*, comuna Mărgineni, județul Prahova, acum

⁴ B. Jordan, L. Predescu, *Caragiale. Tragicul destin al unui mare scriitor*, Ed. Paul Edition, București, 2023, pp. 30 și urm.

comuna I.L. Caragiale, județul Dâmbovița, situată la 30 km de Ploiești⁵.

Tatăl său, *Luca*, a cochetat cu actoria, stimulat de frații săi – consacrați artiști (Costache și Iorgu) – ca și tatăl lor, *Natis*.

Mama sa (a doua soție a tatălui) era o tânără brașoveancă, *Ecaterina Catinca Muru*, născută *Carabaz*, având origine grecească.

De altfel, chiar celebrul scriitor mărturisea că este „strănepotul unui barcagiu grec, venit cine știe de unde pe meleagurile acestea”. Într-adevăr, sunt indicii conform cărora străbunul său *Vlidica*, în vârstă de vreo 20 de ani, de prin părțile macedonene, s-a refugiat în *Țara Românească* din cauza Războiului ruso-turc (1767-1774). El ar fi ajuns la *Giurgiu* într-o barcă de pescari.

Tatăl dramaturgului – *Luca* – a părăsit Bucureștiul, neadaptat cu actoria și probabil pentru că s-a despărțit de prima soție, frumoasa actriță *Caliope*.

În satul Haimanale, el și-a cumpărat o fermă, a arendat terenuri și a ținut contabilitatea Mănăstirii *Mărgineni*.

⁵ Denumirea actuală a localității datează din anul 1952. Cu această ocazie, un localnic glumeț „s-a adresat” dramaturgului: „Domnule Caragiale,

Dacă nu erai matale,

Rămâneam tot Haimanale!”.

Procesul Caragiale – Caion

Afacerile de aici mergând tot mai prost, la un moment dat „sunt lichidate, iar familia (în 1864) se mută la Ploiești. În considerarea studiilor sale, Luca devine judecător *supleant* la Tribunalul din Prahova, apoi *avocat* în acea urbe.

Tânărul *Ion* este înscris la Gimnaziul din *Ploiești*. În clasa a treia (1861-1862) obține premiul întâi cu cunună; la sfârșitul clasei a IV-a (1862-1863) este clasificat al zecelea; în clasa a V-a (1863-1864) se găsește printre cei opt premianți. În această ultimă clasă, socotită un fel de specializare comercială, învață contabilitatea și greaca. După absolvirea celor cinci clase continuă studiile la același gimnaziu, unde învață foarte bine și îl promovează cu succes (1868): „Rezultatul prea bine (9.30)”.

Dorind să se facă actor, vine la București și urmează cursul de declamație al unchiului său Costache. După absolvirea acestui curs se angajează ca sufleur în trupa celui alt unchi al său, Iorgu. Este ocazia de a-l întâlni pe Mihai Eminescu, și el sufleur, cu care se împrietenește.

După doi ani de slujbă nestatornică (1868-1870), se întoarce la Ploiești pentru a-și ajuta mama, tatăl său fiind grav bolnav.

Participă activ la „Revoluția Republicii” din acest oraș (1870), în „Calitate oficială” el fiind, conform declarației sale, „cetățean al acestei republici”. De altfel, Ion a fost un tânăr zburdalnic; cu greu era stăpânit de mama lui.

Alexandru Țiclea

Revine în București, și se hotărăște să urmeze *Dreptul*, dar pe care nu l-a terminat, apăsător de grijile legate de existența sa materială. A trebuit să se angajeze. Devine din nou sufleur și copiator de piese în trupa unchiului său *Iorgu*. Se angajează apoi corector într-o tipografie. Având *cultul gazetăriei*, devine responsabil și corector la diferite ziare din București. Nu după mult timp va fonda el însuși mai multe publicații. Colaborează la *Ghimpele*, la *Timpul* (chemat de Eminescu), la *România Liberă*, redactează în întregime revista umoristică *Claponul*, fondează *Moftul român*, *Națiunea Română* etc.; cu toate că prietenilor li se confesa:

Nu-mi place presa din România. Strică gramatica și calomniază lumea. Cuvântul nu poate avea decât un singur loc în frază. Și dacă n-ai știut să-l pui la locul lui, întreaga frază se năruie ca o clădire în care un singur bloc de piatră a fost așezat greșit... Ca să știi să-l așezi, trebuie să cunoști meșteșugul, trebuie să-l înveți, căci în toate meseriile trebuie să începi a fi ucenic, iar nu să încerci a fi deodată maestru...⁶.

O scurtă perioadă de timp, între lunile iunie și august 1870, a fost copist la Tribunalul Prahova, la intervenția

⁶ B. Jordan, L. Predescu, *Caragiale. Tragicul destin al unui mare scriitor*, op. cit., p. 79.

tatălui său, judecător supleant la acest tribunal. Dar această funcție a fost părăsită intempestiv de tânărul neastâmpărat.

1.3. Etimologia numelui Caragiale

Se povestește că *Natis*, fiul transfugului Vladica și bunicul dramaturgului, fire artistică, atras de teatru, a devenit cunoscut la Curtea lui *Vodă Caragea*.

Întrebat de domnitor cum îl cheamă, acesta a răspuns... *Caragea*. „Nu se poate eu Caragea, tu Caragea, te vei numi Caragiale!” ar fi dispus Vodă.

Privind etimologia cuvântului Caragiale, se pare că acesta este cuvântul compus din *cara*, provenit din limba turcă, ce înseamnă *negru*; *giali*, cealaltă jumătate, e un cuvânt grecesc și înseamnă *oglină*. Cuvântul Caragiale ar însemna, așadar, *oglină neagră*⁷, provenind atât din limba turcă, precum și din cea greacă.

1.4. Activități diverse...

Caragiale a trecut prin multe îndeletniciri în afara celor gazetărești.

A fost numit revizor școlar (perioada 1881-1884), mai întâi în județele *Neamț* și *Suceava*, apoi, la cererea sa, a fost mutat în *Argeș* și *Vâlcea*.

⁷ *Ibidem*, pp. 5-6.

În timpul cât și-a exercitat funcția în *Moldova*, a frecventat ședințele cenaclului *Junimea* (condus de *Titu Maiorescu*) și a vizitat-o des pe... *Veronica Micle* (marea iubire a lui Eminescu), motiv pentru care a intrat în conflict cu poetul. Doi prieteni buni, mari scriitori, celebri, și o femeie... care a reușit să-i dezbine.

Caragiale a părăsit funcția de revizor școlar, una provincială, pentru a reveni în *București*. Va ocupa o funcție provizorie la fabrica de tutun, de unde se aștepta să fie trecut funcționar în Administrația Centrală. Această dorință neîndeplinindu-se, va deveni registrator la *Direcția Regiei Monopolurilor Statului*⁸.

La insistențele reginei *Elisabeta* (cunoscută ca scriitoare sub pseudonimul *Carmen Sylva*), pe lângă ministrul *Titu Maiorescu*, va fi numit directorul general al teatrelor (1888). Însă nu stat prea mult în această funcție; nemulțumit de atmosfera existentă aici, și-a dat demisia (în același an).

Fiind un mare cheltuiitor și având nevoie mereu de bani, Caragiale și-a încercat norocul în calitate de cârciumar. A luat în arendă restaurantul gării din Buzău, a deschis o berărie în strada *Gabroveni* din București, în *Grădina Creditului Urban*, o alta pe nume „*Bene Bibenti*”, apoi berăria *Gambrinus*. În aceste localuri râdeau prietenii de el, iar cel mai fidel client era... Caragiale.

⁸ *Ibidem*, p. 122.

1.5. Autoexilul

Caragiale era profund nemulțumit de atmosfera din societatea românească și de viața pe care o ducea aici.

Analizând societatea vremurilor sale, se plânga de depravarea ei și râdea de aceasta. Despre tipurile introduse în piesele sale, el explica:

Așa sunt oamenii de rând, așa au fost întotdeauna și așa o să rămână în vecii vecilor, unii proști, alții mișei, niște pocitanii, care râd cu poftă când se văd pe ei înșiși așa cum sunt în adevăr...

Aici, la noi, minciuna, lașitatea, uneltirea mișlească, seducția, adulterul sunt pline de haz, de care râd toți cu multă poftă...⁹ Suntem o rasă proastă – constată el.

Caragiale consideră că până și eroii săi îl persecută, forfotesc în mintea lui..., vorbesc, le vede gesturile și le aude cuvintele.

La un moment dat, norocul i-a surâs din punct de vedere material.

În urma unui proces de partaj a obținut o sumă consistentă de bani. A căzut la învoială cu mătușa lui (grecoaică și ea) din Brașov, cunoscută cu numele de Mumuloaia, și, renunțând la proces, primește integral (în

⁹ *Ibidem*, p. 252.

anul 1904) suma de 150.000 lei. Se înțelege și cu ceilalți pretendenți la moștenire, de la care primește încă 500.000 lei. În aceste condiții, a închis porțile berăriei *Gambrinus* și a plecat în străinătate.

Va străbate mai multe țări (Ungaria, Austria, Germania, Franța) și, în cele din urmă, se stabilește la Berlin.

Nu întrerupe însă legăturile cu țara. Revine frecvent la București, Ploiești, Iași, Blaj, dar a declarat că nu se va întoarce definitiv în patrie: „Să văd ceea ce am văzut, să mai sufăr ceea ce am suferit, aceleași mutre, aceleași fosile care conduc viața publică, otrăvindu-ne numai cu privirile lor stupide și bănuitoare”¹⁰.

La Berlin primește toate publicațiile din țară și ține legătura cu prietenii săi din București – *Vlahuță, Delavrancea, Gherea, Tache Ionescu*.

Moartea sa a intervenit subit la data de 9 iunie 1912, spre dimineață, decedând în somn.

Trecând prin mai multe peripeții, trupul său a fost adus în țară pe data de 23 noiembrie 1912 și înmormântat la Cimitirul Bellu¹¹.

¹⁰ *Ibidem*, p. 261.

¹¹ *Ibidem*, p. 300.

II. Caion

2.1. Un pseudonim...

Caion era pseudonimul gazetăresc al unui tânăr, pretins intelectual, cu mult tupeu, pe numele său *Constantin A. Ionescu* (1880-1918), aflat în același curent critic și polemic cu poetul *Alexandru Macedonski*, considerându-se chiar discipolul acestuia.

De altfel, a împrumutat din răutatea poetului, revărsată în special asupra lui *Eminescu*, *Caragiale*¹², dar și a altor scriitori.

Numele lui *Caion* este legat în istoria literaturii noastre de acuzația de plagiat pe care tânărul de nici 21 de ani a lansat-o, fără nicio jenă, împotriva ilustrului *I.L. Caragiale*¹³.

2.2. Caion-ziarist

Acest *Caion* a apărut în publicistica românească scriind articole destul de îndrăznețe și afișând ambiții fără

¹² Totuși, la moartea lui *Caragiale*, *Macedonski* a trimis un necrolog emoționant din străinătate, unde se afla la tratament, în care a recunoscut valoarea dramaturgului și s-a scuzat: „*Ne-am atacat mult pentru că ne-am iubit mult*”.

¹³ D. Rizea, *Introducere*, în *Caion, Moravuri antice și contemporane*, Ed. Floare Albastră, București, 2004, p. 5.